Kopiosto ry:n[1] lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022)

Tiivistelmä asiantuntijalausunnosta

- HE vastaa valtaosiltaan hyvin DSM- ja verkkolähetysdirektiivin sanamuotoja, tavoitteita sekä tarkoitusta. HE on pääosin kannatettava ja tasapainoinen kokonaisuus. Lain osittaisuudistuksella päästään direktiivien tavoitteena olevaan tekijöiden aseman parantamiseen. Pyydän kunnioittavasti valiokuntaa huomioimaan jäljempänä esittämäni huomiot HE:een sisältyvien esitysten korjaamisesta ja/tai tarkentamisesta mietinnössään.
- **Opetusta, tutkimusta ja tiedonlouhintaa koskevat säännökset** (**TekL 14, 14 a ja 13 b §**) ovat direktiivin mukaisia ja oikeudenhaltijoiden ja opettajien ja tutkijoiden kannalta paras ratkaisu. Sopimuslisenssijärjestelyn säilyttäminen ensisijaisena on kaikkia osapuolia parhaiten palveleva sekä tasapainoinen ratkaisu, jolla varmistetaan sekä teosten käyttäjien eli opettajien ja tutkijoiden oikeusturva sekä tekijöiden sopimusvapaus ja oikeus kohtuulliseen korvaukseen teosten käytöstä. Uusi rajoitussäännös opetuksen havainnollistamiseen mahdollistaa teoksen käytön opetuksessa, jos käyttölupaa ei ole lainkaan tai helposti saatavilla. TekL 13 b § antaa tutkijalle oikeuden käyttää sellaisia teoksia tiedonlouhintaan, johon hänellä on laillinen pääsy. Laki mahdollistaa myös teknisen suojakeinon kiertämisen.
- **Kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia** koskevaa **TekL 16 h §:n 1** momentin lakitekstiä tulee täsmentää vastaamaan direktiiviä ja lain perusteluja siten, että rajoitussäännöstä saa soveltaa ainoastaan tilanteessa, jolloin ei ole hyväksyttyä sopimuslisenssijärjestöä.
- **Uniikkien tai julkistamattomien teosten** osalta tulee **16 h §**:n soveltamisalaa tarkentaa siten, että rajoitusta voidaan soveltaa vasta tekijän kuoleman jälkeen, jos uniikkeihin ja julkistamattomiin teoksiin ylipäätään katsotaan voitavan soveltaa kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa sääntelyä.
- **Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten** osalta rajoituksen (**16 h §**) soveltamista koskeva määräaika tulisi muuttaa vähintään 25 vuoteen teoksen ensijulkaisuvuodesta.

[1] **Kopiosto ry** on Suomen luovaa alaa kattavimmin edustava tekijänoikeusjärjestö. Vuonna 1978 perustettuun Kopiostoon kuuluu 45 eri kulttuurin ja viestinnän alojen järjestöä. Kopiosto edustaa yli 70 000 kotimaista luovan alan tekijää, kustantajaa ja esittävää taiteilijaa sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa tehtyjen edustavuussopimusten kautta ulkomaalaisia tekijöitä ja kustantajia. Kopiosto mahdollistaa julkaisujen ja av-teosten vaivattoman käytön myöntämällä käyttölupia ja varmistaa, että oikeudenomistajat saavat heille kuuluvat asianmukaiset korvaukset. Kopiosto maksaa vuosittain yli 50 milj. euroa tekijänoikeuskorvauksia tekijöille, esiintyville taiteilijoille ja kustantajille mm. teosten kopioinnista ja käytöstä opetuksessa ja tutkimuksessa, tv-ohjelmien esittämisestä ja tallentamisesta opetuksessa, ulkomaisten tv-kanavien edelleen lähettämisestä, tv-ohjelmien tallentamisesta verkkotallennuspalveluihin sekä yksityisen kopioinnin hyvitysmaksuja.

- Valiokunnan lausunnossa tulee korostaa, että teosten käyttö **parodiapoikkeuksen** (**TekL 23 a §**) nojalla tulee tapahtua laillisesta lähteestä ja tekijän moraalisia oikeuksia kunnioittaen.
- **TekL 25 h §**:n selkiyttäminen teknologianeutraaliksi edelleen lähetettävän signaalin vastaanottotavan suhteen on verkkolähetysdirektiivin vaatimusten mukainen. Selkiyttäminen ei vaikuta osapuolien sopimusvapauteen, vaan mahdollistaa, että edelleen lähettäjä voi hankkia helposti ja kattavasti tarvittavat oikeudet laajennetulla kollektiivisella luvalla eli sopimuslisenssillä.
- Sopimuslisenssisäännöksen (**TekL 25 n §**) lisääminen lehtikustantajan oikeuden ja lehteen sisältyvien teosten tekijänoikeuden ja muiden suojan kohteiden lähioikeuksien hallinnoinnin helpottamiseksi on hyvä ja tarpeellinen.
- Lehtikustantajan lähioikeus (**TekL 50 §)** on tarpeellinen uusi lähioikeus. Se ei estä tai rajoita kansalaisten mahdollisuuksia saada uutissisältöjä saatavilleen ja nähtäväkseen eikä sillä ole vaikutusta kansalaiskeskusteluun ja kansalaisten sananvapauteen.
- Esitetyssä muodossa **TekL 6a luku** vastaa pienin täsmennyksin direktiiviä, 17 artiklan tarkoitusta ja on EU:n jäsenvaltioiden yleisen linjan mukainen. Ehdotettua 55 b §:n 1 momentin sanamuotoa tulee kuitenkin täsmentää ja ehdotetut 55 f §:n 2 momentti ja 55 j § tulee poistaa lakiesityksestä kokonaan.

+++

(1) HE on pääosin direktiivien mukainen, tasapainoinen ja kannatettava

Tekijänoikeuslain muutokset perustuvat DSM- ja verkkolähetysdirektiiveihin. Direktiivien tarkoituksena on **vahvistaa luovan alan tekijöiden asemaa** ja **päivittää tekijänoikeuslainsäädäntöä digitaaliseen aikaan** huomioiden muutoksia, joita digitaalinen toimintaympäristö tarjoaa niin sisällön luojille, levittäjille ja kuluttajille kuin myös luovan alan tekijöille. Sosiaalinen media, alustatalous ja erilaiset sisällönjakopalvelut mahdollistavat uudella tavalla teosten jakamisen ja käyttämisen. Direktiivin tarkoituksena on myös **turvata luovan alan tekijöille mahdollisuus saada korvausta teostensa hyödyntämisestä digitaalisessa toimintaympäristössä**. Unionin yhdenmukaistettu lainsäädäntö edistää sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa sekä innovointia, luovuutta, investointeja ja uuden sisällön tuotantoa, myös digitaalisessa ympäristössä. Yhdenmukaisella lainsäädäntökehyksellä vältetään myös sisämarkkinoiden pirstoutuminen.

Hallituksen esityksessä HE 43/2022 on onnistuttu löytämään tasapainoinen, perusteltu ja kestävä ratkaisu yhtäältä tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden oikeutettujen etujen ja elinkeinovapauden suojelemisen ja toisaalta yhteiskunnallisten tavoitteiden ja perusoikeuksien, kuten tieteen ja kulttuurin vapauden ja sananvapauden välillä.

Kulttuurilla ja luovalla alalla on merkittävä rooli Euroopan ja Suomen taloudessa. Luovat alat muodostavat 4,4 prosenttia EU:n bruttokansantuotteesta ja työllistävät yli kaksi kertaa enemmän ihmisiä kuin

tietoliikenne ja autoteollisuus yhteensä. Tilastokeskuksen kulttuurisatelliitin mukaan vuonna 2019 Suomessa kulttuuri muodosti 3,1 prosenttia bruttokansantuotteesta.

(2) Teosten käyttö opetuksessa ja tutkimuksessa (TekL 13 b §, 14 § ja 14 a §)

Esitetyt muutokset opetusta ja tutkimusta koskeviin tekijänoikeuslain säännöksiin ovat kannatettavia ja oikeansisältöisiä sekä direktiivin mukaisia. Esitys sisältää direktiivin edellyttämällä tavalla uudet rajoitussäännökset tekstin- ja tiedonlouhintaan sekä opetuksen havainnollistamiseksi.

Laajennetun kollektiivisen luvan eli sopimuslisenssin säilyttäminen ensisijaisena ratkaisuna teosten käyttöön opetuksessa ja tutkimuksessa on sekä opettajien, tutkijoiden että tekijänoikeuden haltijoiden kannalta paras ratkaisu. Lakiesitys helpottaa ja laajentaa yli 130 000 opettajan mahdollisuuksia käyttää erilaisia sisältöjä ja aineistoja opetuksessa ja koskettaa lähes 1,8 miljoonaa oppijaa ja yli 3100 oppilaitosta (Tilastokeskus 2020).

Sopimuslisenssijärjestelyllä varmistetaan teosten käyttäjien eli opettajien ja tutkijoiden oikeusturva sekä turvataan tekijöiden sopimusvapaus ja oikeus kohtuulliseen korvaukseen teostensa käytöstä.

TekL 14 §:n sopimuslisenssin laajentaminen kattamaan kaikenlainen teosten saattaminen yleisön saataviin mahdollistaa jatkossa paremmin kattavampien käyttölupien tarjoamisen opetus- ja tutkimustoiminnassa sekä opetuksen muuttuneiden tarpeiden huomioimisen käyttöluvissa.

Uusi TekL 14 a §:n rajoitussäännös opetuksen havainnollistamiseksi täydentää sopimuslisenssi- ja muita käyttölupia. Tilanteissa, joissa ei ole lainkaan tai helposti saatavilla opetuksen havainnollistamisen tarpeet täyttävää käyttölupaa, saa opettaja käyttää teosta lain rajoitussäännöksen nojalla opetuksen havainnollistamiseen. Tämä mahdollistaa jatkossa opettajien huolena olleiden YouTube- ja mainosvideoiden esittämisen opetuksessa.

Direktiivin edellyttämällä tavalla tutkijalla on oikeus käyttää sellaisia teoksia tekstin- ja tiedonlouhintaan (**TekL 13 b §**), johon hänellä on laillinen pääsy eli hän on saanut teoksen esimerkiksi tilauksen perusteella tai teos on internetissä oikeudenhaltijan suostumuksella vapaasti saatavilla. Laki mahdollistaa myös teknisen suojakeinon kiertämisen, jos se on tarpeen teoksen käyttämiseksi lain sallimalla tavalla tiedonlouhintaan (TekL 50 c §). Esitetty TekL 13 b § vastaa direktiiviä.

On erittäin hyvä, että tekijällä on korvausoikeus teostensa käytöstä opetuksessa, myös uuden opetuksen havainnollistamista koskevan rajoitussäännöksen 14 a §:n perusteella. On kuitenkin valitettavaa, että **Opetushallituksen tekijänoikeuslakiin perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten määräraha on ollut jo vuosia niin alhainen**, etteivät tekijät ja muut oikeudenhaltija ole saaneet tutkimusten osoittamasta käytöstä heille kuuluvaa kohtuullista korvausta. Käytettävissä olevan määrärahan niukkuuden vuoksi tekijöille ja oikeudenhaltijoille maksettu korvaus teosten kopioinnista opetuksessa on ollut usean vuoden ajan liian alhainen. Opetushallituksella ei myöskään ole ollut mahdollista hankkia keskitetysti perusopetukseen ja toiselle asteelle kaikkia sellaisia käyttölupia, joita se olisi nähnyt opetussuunnitelmien mukaisen opetuksen kannalta tarpeelliseksi.

Toivon **valiokunnan kirjaavan lausuntoonsa, että tekijänoikeuslakiin perustuvia kopiointi- ja muita käyttöoikeuskorvauksia koskevaa valtion budjettiin sisältyvää määrärahaa olisi korotettava pysyvästi vähintään 3,3 miljoonalla eurolla.** Tätä on korostanut myös valtiovarainvaliokunta mietinnöissään vuosien 2021 ja 2022 valtion budjettiesityksen käsittelyn yhteydessä.

HE:n perusteluissa selostetaan, että opettajalle voi joskus olla haastavaa ymmärtää, mikä on tekijänoikeudellisesti sallittua ja mikä ei. Kopiosto tiedottaa opetuksen käyttöluvista opettajille säännöllisesti erilaisilla tiedotuskampanjoilla sekä kouluttamalla. Koulutuksia järjestetään sekä lähikoulutuksena että etäyhteyksin vuosittain lähes 100 ja ne tavoittavat vuosittain yli 5 000 opettajaa. Oppilaitosten käyttölupia ja tekijänoikeuksia koskevaa koulutus- ja tiedotustoimintaa tehdään yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Kopiosto myös ylläpitää maksutonta **Kopiraittila**-verkkopalvelua (www.kopiraittila.fi), jossa on opettajille ja oppijoille tietoa tekijänoikeuksista, opetuksen käyttöluvista sekä pelillistä ja muuta opetusmateriaalia tekijänoikeustaitojen oppimiseen ja opettamiseen. Kopiraittila on tehty yhteistyössä Opetushallituksen, opetus- ja kulttuuriministeriön ja OAJ:n kanssa. Lainmuutoksen jälkeen tiedottamista ja kouluttamista tullaan tehostamaan ja lisäämään, jotta opettajilla on selkeä tieto ja ymmärrys, mitä käyttölupia opetukseen on saatavilla ja mitä nämä luvat kattavat ja milloin käyttö on opetuksen havainnollistamiseen mahdollista uuden TekL 14 a §:n rajoitussäännöksen perusteella.

(3) Kaupallisesta jakelusta poistuneet teokset (TekL 16 g § ja 16 h §)

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa eli kirjastoissa, arkistoissa ja museoissa helpotetaan lainmuutoksilla. Kulttuuriperintölaitosten kokoelmien avaaminen verkkoon on Suomessa jo nyt ollut mahdollista voimassa olevan lain 16 d §:n sopimuslisenssillä. Useat museot ja kirjastot, kuten esimerkiksi Kansalliskirjasto, Kansallisgalleria ja useat taidemuseot, ovatkin avanneet kokoelmiinsa sisältyviä teoksia verkossa tekijänoikeusjärjestön kanssa tehdyllä sopimuksella. Uusimpana Lahden visuaalisen taiteen museo Malva avasi julistekokoelmansa verkossa nyt keväällä 2022 Kopioston kanssa tehdyllä sopimuksella.

Lakiesitys sisältää uuden sopimuslisenssisäännöksen (TekL 16 g §), joka mahdollistaa tarvittavan luvan myöntämisen kulttuuriperintölaitokselle niiden kokoelmissaan olevien kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten digitoimiseen ja käyttöön sopimuslisenssillä. Tämä uusi sopimuslisenssipykälä täydentää voimassa olevassa laissa olevaa 16 d §:n sopimuslisenssiä. Jos jonkun tietyn teostyypin osalta ei ole opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymää sopimuslisenssijärjestöä, saisi kulttuuriperintölaitos jatkossa tietyin edellytyksin avata kokoelmassaan olevia kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia verkossa uuden rajoitussäännöksen perusteella (TekL 16 h §).

Lakiesitys vastaa pääosin direktiiviä. **Esitettyyn 16 h §:n 1 momentin tekstiä on kuitenkin tarpeen täsmentää,** jotta se ei ole tulkinnanvarainen lain perustelujen ja direktiivin kanssa. Lakitekstin (16 h § 1 mom) mukaan teosten käyttö olisi sallittu rajoitussäännöksellä, jos ”ei ole saatavilla TekL 16 g §:n mukaista käyttölupaa”. Lain perusteluissa kuitenkin todetaan, että rajoitusta sovelletaan ainoastaan niissä tapauksissa, kun ei ole edustavaa yhteishallinnointiorganisaatiota. Edustava organisaatio voi olla olemassa, mutta oikeudenhaltijat ovat katsoneet, että tiettyyn käyttöön ei haluta myöntää käyttölupaa.

Silloin ei ole TekL 16 g §:n mukaista käyttölupaa saatavilla, mutta on olemassa edustava organisaatio. Se, ettei sopimusneuvotteluissa päästä sopimukseen tai yhteishallinnointijärjestö ei myöntäisi joidenkin tiettyjen teostyyppien osalta lupaa, ei oikeuttaisi teosten käyttöön kuitenkaan rajoitussäännöksellä. Tämä on direktiivin 8 artiklan lähtökohta ja edellytyksenä rajoitussäännöksen soveltumiselle.

Lakipykälän (16 h §) sanamuoto ei vastaa tältä osin direktiivin edellytyksiä ja saattaa aiheuttaa lain perustelujen ja tarkoituksen vastaisen käsityksen tilanteista, milloin rajoitussäännös olisi sovellettavissa. Lain sanamuoto tulee muuttaa tältä osin vastaamaan direktiiviä ja lain perusteluissa ilmenevää tarkoitusta. **TekL 16 h §:n 1 momentin teksti tulisi muuttaa kuulumaan näin** (*muutos kursiivilla*): ”Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, *jollei jonkun tietyn teostyypin osalta ole 16 g §:n soveltamisalalla hyväksyttyä sopimuslisenssijärjestöä* ja…”

Julkistamattomat ja uniikit teokset sekä sellaiset teokset, jotka eivät koskaan olleetkaan kaupallisessa jakelussa, sopivat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten sääntelyyn erinomaisen huonosti. Lain perusteluissa tähän on myös kiinnitetty huomiota, mutta rajoitussäännöksen soveltamista tällaisiin teoksiin ei ole ulotettu, esimerkiksi säätämällä niitä koskemaan pidempää määräaikaa. Uniikkien teosten osalta rajoitusta voi soveltaa vasta tekijän kuoleman jälkeen. Tämä on perusteltua teosten luonteen ja ainutlaatuisuuden vuoksi. Uniikit teokset eivät samalla tavalla poistu kaupallisesta jakelusta koskaan, toisin kuin sellaiset teokset, joista valmistetaan useita teoskappaleita myyntiä varten. Ne voivat olla vuosia museon tai yksityisen henkilön kokoelmissa, ja sitten ne tulevat taas kaupallisille markkinoille, esimerkiksi huutokauppaan tai muutoin myyntiin. Tämän takia esityksessä valittu ts. tekijän eliniän kestävä määräaika on perusteltu. Tekijän eläessä on aina mahdollista pyytää lupa tekijältä tai tekijänoikeusjärjestöltä.

Perusteluissa viitataan **uniikkeina teoksina taideteoksiin**. Uniikkeja teoksia ovat myös esimerkiksi käsikirjoitukset, päiväkirjat, yksityiset kirjeet ja luonnokset, joita ei koskaan ole tarkoitettukaan kaupalliseen jakeluun, saati edes julkaistavaksi. Nämäkin ovat tekijänoikeuden suojaamia teoksia. Tällaisten teosten osalta tekijä, esimerkiksi poliitikko, joka on luovuttanut päiväkirjansa tai vastaavan aineistonsa arkistoitavaksi, ei todennäköisesti ole tarkoittanut, että museo tai arkisto voisi HE:ssä linjatusti viiden vuoden kuluttua luovuttamisesta julkaista sen verkossa kenen tahansa saataville. Onko edes yksityisen kirjeenvaihdon, kuten rintamakirjeenvaihdon, tai päiväkirjojen paikka kaikkien nähtävillä internetissä? Yksityiset kirjeet ovat kahden henkilön välistä kirjeenvaihtoa ja päiväkirjat henkilön yksityistä ajattelua. Tutkimusaineistona ne ovat arvokasta kulttuuriaineistoa, mutta pitääkö kaikki olla avoimesti kenen tahansa saatavilla netissä. Tällaisia teoksia ei ole koskaan edes tehty kaupallisesti saataville saatikka edes julkaistavaksi. Tekijän eläessä on aina mahdollista pyytää häneltä lupa hänen teostensa julkaisemiseen netissä. TekL 16 d §:n sopimuslisenssi mahdollistaa myös tällaisen aineiston digitoimisen ja avaamisen esimerkiksi tutkimuskäyttöön.

Näiltä osin valiokunnan lausunnossa on tarpeen täsmentää, että uniikkien tai julkistamattomien teosten osalta TekL 16 h §:n rajoitussäännöstä voidaan soveltaa vasta tekijän kuoleman jälkeen, jos tällaisiin teoksiin ylipäätään katsotaan voitavan soveltaa kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa sääntelyä.

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten osalta määräaika tulisi asettaa teoksen julkaisuvuoteen, ei kokoelmaan ottamisvuoteen. Näin on tehty monissa Euroopan maissa: esimerkiksi Saksassa määräaika on 30 vuotta teoksen ensijulkaisuvuodesta. **Rajoitussäännöksen (TekL 16 h §) osalta määräaika tulisi Suomessakin asettaa vähintään 25 vuoteen teoksen ensijulkaisuvuodesta.** Julkistamattomien ja uniikkien teosten osalta määräaika tulisi olla tekijän elinikä edellä mainituista syistä.

(3) Parodiapoikkeus (TekL 23 a §)

Lakiin ehdotetaan lisättävän uusi parodiapoikkeussäännös (TekL 23 a §). Perustelujen mukaan parodia poikkeusta voitaisiin soveltaa myös meemeihin. Tekijänoikeus ei ole aikaisemminkaan ollut parodian tekemisen esteenä. Parodian ja meemien tekeminen on Suomessa, kuten muissakin Pohjoismaissa, ollut aikaisemminkin sallittua vapaan muuntelun mahdollistaman TekL 4 §:n 2 momentin perusteella.

Parodian nimissä ei voi olla sallittua ”mikä vain”. Lainperusteluissa tulisi korostaa, että vaikka parodiaa saisi tehdä tekijänoikeuslain poikkeussäännöksen perusteella ilman tekijän lupaa, ei parodia saa loukata tekijän moraalisia oikeuksia. Tekijän moraalisiin oikeuksiin sisältyy kunnioittamis- eli respektioikeus (**TekL 3 §**). Respektioikeus antaa tekijälle oikeuden kieltää teoksensa muuttamisen hänen kunniaansa loukkaavasti tai sen saattamisen yleisön saataviin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä. Parodian varjolla ei myöskään saa loukata kenenkään kunniaa tai yksityisyyttä.

Rajoitussäännöksiä koskevat tekijänoikeuslain yleiset edellytykset koskevat myös parodiapoikkeusta. Tekijänoikeuslaki edellyttää, että tekijänoikeuden rajoituksen nojalla saa valmistaa kappaleita ainoastaan laillisesta lähteestä eli sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin tekijän luvalla (TekL 11.5. §). Luvattomasti jaetuista videoista tai kuvista ei myöskään parodiaa tai meemejä voi valmistaa.

Valiokunnan tulisi mielestäni kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että teosten käyttö parodiapoikkeuksen nojalla tulee tapahtua laillisesta lähteestä ja tekijän moraalisia oikeuksia kunnioittaen. Parodian varjolla ei myöskään saa loukata kenenkään henkilön yksityisyyttä tai kunniaa. On myös tarpeen tarkentaa, että ihan mikä tahansa kuvan tai videon muokkaaminen ei ole lain tarkoittamaa parodiaa tai meemi. Meemi on yksi parodian muoto, mutta jotta meemi voisi olla lain sallima parodia, tulee sen täyttää parodian edellytykset. Tämä ei ilmene riittävän selkeästi lain perusteluista. Valiokunnan tulee täsmentää TekL 23 a §:n soveltumista meemeihin tältä osin toteamalla, että meemi on yksi parodian muoto, mutta jos meemi ei täytä parodian edellytyksiä, edellyttää kuvan, videon tai muun teoksen muokkaaminen ja käyttö meemissä oikeudenhaltijan lupaa. Myös on syytä korostaa, että meemikään ei saa loukata kenenkään kunniaa tai yksityisyyttä eikä tekijän moraalisia oikeuksia.

(4) Verkkolähetysdirektiivi – oheispalvelut, radio- ja tv-lähetysten edelleen lähettäminen ja suora siirto (TekL 25 h §, 25 m § ja 50 f §)

Verkkolähetysdirektiivillä modernisoidaan, täydennetään ja päivitetään satelliitti- ja kaapelidirektiivin (93/83/ETY, ns. SatCab direktiivi) säännöksiä, jotka koskevat televisio- ja radio-ohjelmien lähettämiseksi ja edelleen lähettämiseksi tarvittavien tekijänoikeudellisten lupien hankintaa.

HE:n käsittelyn yhteydessä on huomioitava, että verkkolähetysdirektiivin voimaan saattamisessa tulee pitää erillään (i) lainsäädäntö, (ii) sopimustoiminta ja (iii) hinnat/tariffit. Direktiivi tulee sisällyttää tekijänoikeuslakiin direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti. **Lain muutoksessa ei ole kyse sopimustoiminnasta eikä hinnoista/tariffeista.**

Televisio- ja radio-ohjelmistojen tuotantojen sekä lähetys- ja jakelutoiminnan osapuolet harjoittavat lain puitteissa vapaasti sopimustoimintaa, joka on hyvin heterogeenista, ajan yli muuttuvaa ja jonka osalta näyttökysymyksiä voidaan arvioida tarpeen tullen tuomioistuimissa. **Lakeja ei voida säätää perustuen väitteisiin sopimustoiminnasta ja sen mahdollisista vaikeuksista eikä myöskään muiden harjoittamasta sopimustoiminnasta.**

Tariffit eli teosten käytöstä sovittavat hinnat määräytyvät pääosin sopimusneuvottelujen seurauksena ja jos ne koetaan kohtuuttomiksi, voidaan niihin liittyviä kysymyksiä ratkaista tekijänoikeuskorvausten osalta esimerkiksi kilpailu- ja kuluttajavirastossa. Tariffeista ei säädetä Suomessa laeilla.

Verkkolähetysdirektiivissä (ns. SatCab 2) säädetään kolmesta asiasta:

1. alkuperämaaperiaatteesta lähettäjäyritysten verkossa tarjottaviin oheispalveluihin,
2. edelleen lähettämisestä ja
3. lähettämisestä suoran siirron menetelmällä.

Direktiivin keskeisenä sisältönä on säätää lähettäjäyritysten verkossa tarjoamien oheispalveluiden osalta alkuperämaaperiaatteesta, edelleen lähettämisessä teknologianeutraalisuudesta ja siitä, että signaalin vastaanottamistavalla ei ole merkitystä edelleen lähettämisen tekijänoikeudelliseen tulkintaan ja suoran siirron menetelmän osalta yhdestä yleisölle välittämisestä. Direktiivin toisessa artiklassa määritellään oheispalvelut, edelleen lähettäminen, hallinnoitu ympäristö ja suora siirto.

Verkkolähetysdirektiivi ei sääntele lainkaan alkuperäistä lähettämistä (TekL 25 f §). Tästä syystä on hyvä, että HE:ssä ei esitetä muutoksia alkuperäiseen lähettämiseen, vaan siinä keskitytään ainoastaan verkkolähetysdirektiivin sisällön voimaan saattamiseen osaksi tekijänoikeuslakia. Oheispalveluiden alkuperämaaperiaatteesta ehdotetaan säädettäväksi 64 b §:ssä, edelleen lähettämisen teknologianeutraalisuudesta ja signaalin vastaanottotavasta 25 h §:ssä ja suoran siirron menetelmästä 25 m § sekä 50 f §:ssä.

Edelleen lähettäminen (TekL 25 h §)

Lakiesitys ei muuta edelleen lähettämisen osalta nykyisen lainsäädännön perusperiaatteita. Nykyinenkin laki on teknologisesti ja maantieteellisesti neutraali.[2] Kopiosto on lisensioinut sopimuslisenssien perusteella jo vuosia **ulkomaisten** tv-kanavien edelleen lähettämistä eri tekniikoilla: maanpäällisessä-, kaapeli- ja iptv-verkoissa sekä satelliittiteitse. Lain selkiyttäminen edelleen lähetettävän signaalin vastaanottotavan suhteen on direktiivin mukainen ja vastaa pohjoismaista käytäntöä.

[2] Lukuun ottamatta Suomen alueella tapahtuvan alkuperäisen kaapelilähetyksen edelleen lähettämistä, TekL 25 h § 4 mom.

Lakiesitys ei vaikuta sopimusvapauteen. Osapuolet voivat jatkossakin sopia kaikista teosten käyttötavoista, kuten tähänkin asti. Lakiesitys helpottaa käyttäjien mahdollisuuksia hankkia keskitetysti sopimuslisenssiin perustuvia lupia edelleen lähettämiseen, kuten on tehty vuodesta 2015 alkaen verkkotallennuspalveluissa (TekL 25 l §).

Kollektiivinen hallinnointi

On hyvä, että suoran siirron menetelmää ja uusilla tekniikoilla tapahtuvaa edelleen lähettämistä koskevat verkkolähetysdirektiivin 7 ja 8 (2) artiklat säädetään kansalliseen tekijänoikeuslakiin uusilla kollektiivisen hallinnoinnin mahdollistavilla pykälillä TekL 25 m § ja 50 f § sekä pykälän 25 h § 1 momentin uudella muotoilulla. Näiden teosten käyttöalueiden osalta lupien hankkiminen suoraan ja kattavasti yksittäisiltä oikeudenhaltijoilta ei olisi käytännössä muutoin mahdollista. Sopimuslisenssi helpottaa oikeuksien hankkimista ja tarjoaa käyttäjille oikeusvarman tavan käyttää teoksia.

Näyttövelvoite oikeuksien siirtymisestä

Edelleen lähettämisestä säädetään tekijänoikeuslaissa kahdessa pykälässä: 25 i § säätelee siirtovelvoitteen alaista edelleen lähettämistä ja 25 h § muuta edelleen lähettämistä. Kun siirtovelvoitteen alaiseen edelleen lähettämiseen palautettiin EU-komission virallisen huomautuksen jälkeen korvausoikeus tekijänoikeuslakiin vuonna 2015, tehtiin 25 i §:n 2 momenttiin selventävä kirjaus edelleen lähettämisen liittyvän korvauksen maksamisesta. 25 i §:n toisen momentin mukaan:

> *”Tekijällä on oikeus saada edelleen lähettäjältä korvaus edelleen lähettämisestä, jollei edelleen lähettäjä näytä toteen, että korvaus on jo maksettu lähetysoikeuksien hankinnan yhteydessä. Mikäli lähettäjäyritys ei ole maksanut suoraan oikeudenhaltijoille korvausta edelleen lähettämisestä, korvaus voidaan maksaa ainoastaan 26 §:n 1 momentissa tarkoitetun järjestön välityksellä.”*

Pykälään päätynyttä kirjausta perusteltiin selkeästi sivistysvaliokunnan mietinnössä (**SiVM 27/2014 vp**):

> *’’Korvauksen maksamisesta on näin ollen vastuussa lähtökohtaisesti edelleen lähettäjä. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että säännös on tältä osin selvä ja yksiselitteinen, jotta varmistetaan tarvittavien oikeuksien hankinta ja korvausten maksaminen asianmukaisella tavalla.*
>
> *Valiokunta tiedostaa, että lähettäjäyritys voi käytännössä suorittaa korvausta kolmannen osapuolen eli edelleen lähettäjän puolesta. Mahdollinen poikkeava maksujärjestely on käytännössä kuitenkin osoitettava ohjelma- ja oikeudenhaltijakohtaisesti, koska kyse on oikeudenhaltijoiden yksilöllisistä subjektiivisista korvausoikeuksista. Tarvittaessa tulee siis voida näyttä toteen, että sopimuksessa on nimenomaan sovittu edelleen lähettämisen oikeuksista ja että asianmukainen korvaus on näistä oikeuksista maksettu. Näin voidaan välttää kahdenkertainen korvaus edelleen lähettämisestä.*

> *Korvauksen asianmukainen suorittaminen tulisi näyttää toteen, jos siihen vedotaan. Sivistysvaliokunnan muutosehdotus varmistaa perustuslakivaliokunnan edellyttämän, että edelleen lähettämistä koskevista tekijänoikeuksista ei jouduta maksamaan kahteen kertaa, mutta kuitenkin siten, että säännös takaa tekijänoikeuksien haltijoiden oikeuden hallituksen esityksessä tarkoitettuun korvaukseen."*

Vastaava periaate edelleen lähettäjän vastuusta olisi hyvä **sisällyttää** selkeyden ja yhdenmukaisuuden vuoksi tässä yhteydessä **myös** tekijän edelleen lähettämisoikeutta säätelevään pykälään **TekL 25 h** identtisesti 25 i 2 momentin kanssa, ja sisällyttää asiaa koskeva **perusteluteksti** valiokunnan lausuntoon:

> *"Jos edelleen lähettäjä ei ole sopinut edelleen lähettämisestä 1 momentissa tarkoitetun TekL 26 §:n mukaisen järjestön kanssa, tulee edelleen lähettäjän näyttää toteen, että tekijän edelleen lähettämisoikeuksista on nimenomaisesti sovittu lähetysoikeuksien hankinnan yhteydessä. Edellä mainittu edelleen lähetysoikeuksien hankkiminen tulee voida osoittaa ohjelma- ja oikeudenhaltijakohtaisesti, koska kyse on oikeudenhaltijoiden yksinoikeuksista. Mikäli lähettäjäyritys ei ole sopinut tekijän edelleen lähettämisoikeudesta, tulee edelleen lähettäjän sopia siitä 26 §:n 1 momentissa tarkoitetun järjestön välityksellä."*

Lausuntoni liitteenä olevassa muistiossa (**LIITE 1**) kuvataan kotimaisten kanavien edelleen lähettämisen taustaa.

Virheellisen suoran siirron menetelmää koskevan perustelun korjaaminen yleisperusteluihin (TekL 25 m §)

Suoran siirron menetelmää koskeva sopimuslisenssipykälä 25 m § ja sen yksityiskohtaiset perustelut koskevat kaikkia teoslajeja. Tämä on perusteltua, sillä televisio-ohjelmat koostuvat av-teoksista, joihin sisältyy lukuisten useiden tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeuksia. Pykälän **yleisperusteluissa** sivulla 35 on kuitenkin edellisten kanssa ristiriitainen perustelu näytelmä- ja elokuvateosten pois sulkemisesta. **Tämä tekninen virhe olisi selvyyden vuoksi hyvä todeta virheelliseksi valiokunnan lausunnossa.**

(5) Lehtikustantajan lähioikeus (TekL 25 n §, 50 §)

Lehtijulkaisun kustantajalle on HE:ssä esitetty direktiivin mukaista yksinomaista oikeutta määrätä lehden kappaleiden tai niiden osien eli otteiden valmistamisesta ja yleisön saataviin saattamisesta tietoverkossa tarjottavissa kaupallisissa palveluissa. Tällaiset palvelut, kuten mediaseuranta-, uutiskooste- ja hakukonepalvelut, hyödyntävät lehtikustantajien tuottamia sisältöjä usein jopa siinä laajuudessa, ettei kuluttajilla ole tarvetta lukea alkuperäistä uutista lehtikustantajan sivustolta. Uuden lehtikustantajan lähioikeuden tavoitteena onkin antaa lehtikustantajille investointien suojaa epäreilulta kilpailulta ja toisaalta vaalia luotettavan tiedon antamista kansalaisille sekä torjua valeuutisia. **Lakiesitys vastaa direktiivin vaatimuksia.**

On hyvä, että perusteluissa selkeästi todetaan, että lähioikeus kattaa otsikot ja hakukonepalvelut ja että lehtijulkaisun käsite sisältää myös uutissivustot. Uutissivustojen sisällyttäminen lehtijulkaisun käsitteeseen on tärkeää uutissivustoille sisältöä tuottaville journalisteille ja valokuvaajille, jotta myös heillä on yhdenvertaisesti oikeus osuuteen uutissivustojen käytöstä maksetuista korvauksista.

Lakiesitys ei estä tai rajoita kenenkään mahdollisuuksia saada uutissisältöjä saatavilleen ja nähtäväkseen. Kun uutiskooste-, mediaseuranta-, hakukone- ja sosiaalisen median palveluntarjoajat ovat hankkineet tarvittavat luvat oikeudenhaltijoilta, voidaan niistä näyttää sovitussa laajuudessa otteita, esikatselukuvia tms. Säädettävällä lehtikustantajan suojalla ei ole vaikutusta kansalaiskeskusteluun ja yksittäisten kansalaisten sananvapauteen, koska lähioikeutta ei sovelleta yksittäisten käyttäjien yksityiseen tai ei-kaupalliseen käyttöön. Kuten nykyisin, myös jatkossa verkkolehtien artikkeleiden jakaminen linkillä on sallittua.

On erittäin hyvä, että hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että internetissä toimivia yleiskäyttöisiä ja erikoistuneita hakukoneita tai hakupalveluita ei ole kategorisesti suljettu lehtikustantajan suojan ulkopuolelle. Tämä varmistaa DSM-direktiivin tavoitteiden toteutumisen. Suojalle on selvä tarve esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa käytetään internetin hakukoneita indeksoimaan ja toisintamaan verkosta löytyviä lehtien sivustoja. Usein hakukonepalveluissa lehtikustantajan lehtijulkaisujen osien käyttö on toistuvaa ja systemaattista. Hakupalvelut voivat olla myös erikoistuneita mediaseurantaan ja uutiskoostepalveluiden tekemiseen, kuten esimerkiksi Googlen Google News-palvelu. Siltä osin kuin yleiskäyttöiset hakukoneet tuottavat vastaavia tuloksia, tulee niiden kuulua säännöksen soveltamisalaan. Lehtikustantajan lähioikeus kattaa hakukonepalvelut esimerkiksi Tanskassa ja Ranskassa.

Laissa tai sen perusteluissa ei tule säätää tai määritellä mitään sana- tai merkkimäärää hyvin lyhyille otteille eikä myöskään muun tyyppisiin sisältöihin kohdistuvia sallittuja pikseleitä tai tiedostojen kokoa koskevia määriä. Otsikot, lyhyet tekstiotteet sekä esikatselukuvat tai - videot tulee olla suojan piirissä, kuten nyt lakiesityksessä on linjattu. Kuten lakiesityksen perusteluissa todetaan, otsikot ovat lehtijulkaisujen olennainen ja kaupallisesti merkityksellinen elementti.

Jos lehtijulkaisijan lähioikeus ei soveltuisi yleisten hakukoneiden toimintaan tai otsikot olisivat suljettu pois suojan piiristä, uusi lehtikustantajan suoja vesittyisi eivätkä DSM-direktiivin tavoitteet toteutuisi. Suurten alustayhtiöiden mahdollisuus hyödyntää oikeudenhaltijoiden sisältöjä liiketoiminnassaan jatkuisi edelleen ilman, että tekijät ja oikeudenhaltijat saisi siitä asianmukaista ja oikeutettua korvausta. Lakiesitys on tärkeä askel kohti DSM-direktiivin perustarkoitusta, että tekijänoikeuden suojan kohteiden käytöstä sovitaan ja hyödyntämisestä maksetaan tekijöille ja oikeudenhaltijoille korvaus.

Laajennetun kollektiivisen luvan eli sopimuslisenssisäännöksen (TekL 25 n §) lisääminen lehtikustantajan oikeuden ja lehteen sisältyvien teosten tekijänoikeuden ja muiden suojan kohteiden lähioikeuksien hallinnoinnin helpottamiseksi on hyvä ja tarpeellinen. Siltä osin kuin käyttö edellyttää lupaa tekijöiltä ja lehtikustantajilta, luvan hankkimista helpottaa lakiesitykseen otettu uusi TekL 25 n §:n sopimuslisenssi. Luvan saa tällöin "yhdestä luukusta" tekijänoikeusjärjestöstä. Sopimuslisenssi on luvanhankkijoille turvallinen ratkaisu ja toisinaan ainoa keino saada kattava lupa lehtijulkaisuihin sisältyvien teosten käyttöön.

(6) Verkkosisällönjakopalvelut (TekL luku 6a)

Esitetyssä muodossa uusi 6 a luku vastaa direktiiviä ja sen 17 artiklan tarkoitusta ja on EU:n jäsenvaltioiden yleisen linjan mukainen. Direktiivin lähtökohtana on, että verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajien tulee hankkia tarvittavat tekijänoikeusluvat palvelussaan yksityishenkilöiden jakamaan toisten tekemään tekijänoikeuden suojaamaan sisältöön. Tämä on sekä palvelussa sisältöä julkaisevan kuluttajan että julkaistun sisällön tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden yhteinen etu. Jos lupaa ei ole saatu, palveluntarjoajalla on vastuu tai se voi vapautua vastuusta vain tietyillä edellytyksillä. Oikeudenhaltijoiden intressissä on myöntää käyttölupia palveluntarjoajille ja mahdollistaa teostensa käyttöä, mutta myös saada teostensa käytöstä oikeudenmukainen korvaus. Tämä on myös DSM-direktiivin 17 artiklan ja esitetyn TekL 6 a luvun lähtökohta. Jos palveluntarjoaja täyttää tämän velvollisuuden eli hankkii oikeudenhaltijoilta tarvittavat luvat, ei poistopyynnöille ja estoille ole tarvetta eikä rajanvetoa rajoitussäännösten ja luvattoman käytön välillä tarvitse käydä.

On hyvä, että kansallisessa lainvalmistelussa on huomioitu valokuvien kansallinen sääntely ja TekL 6 a:n luvun säännöksiä sovelletaan myös tavallisiin valokuviin. Erilaissa verkkosisällönjakopalveluissa, kuten esimerkiksi sosiaalisen median palveluissa yksityiset henkilöt jakavat runsaasti muiden ottamia valokuvia lupaa pyytämättä.

Direktiivin tavoitteiden toteutumiseksi on tärkeää, että DSM-direktiivin 17 artikla säädetään kussakin jäsenvaltiossa yhdenmukaisella tavalla pitkälle direktiivin sanamuotoa noudattaen. Tällöin myös oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien perusoikeuksien tasapaino säilyy. Kuten Euroopan unionin tuomioistuimen 26.4.2022 antama tuomio Puolan nostamasta kanteesta (C-401/19) osoittaa, direktiivin 17 artikla on tasapainoinen, suhteellisuusperiaatteen mukainen ja kaikkien osapuolten oikeudet huomioiva. Tasapaino käyttäjien sananvapauden ja tekijöiden omaisuuden suojan välillä on jo löydetty direktiivissä eikä tätä tasapainoa tule horjuttaa kansallisella täytäntöönpanolla esimerkiksi asettamalla pidemmälle meneviä rajoituksia tai edellytyksiä oikeudenhaltijoiden mahdollisuudelle esittää poisto- ja estopyyntöjä. **Tämän vuoksi esitetystä 6 a luvusta tulee poistaa ja/tai täsmentää muutamaa kohtaa:**

- **Ehdotettuun 55 b §:n 1** momentin sanamuotoa **tulisi täsmentää lisäämällä** siihen myös teosten yleisön saataville saattamisen palveluntarjoajan vastuun piiriin.
- **Ehdotettu 55 f §:n 2** momentti **olisi poistettava**, koska se asettaa palveluntarjoajan estämiskeinoille ehdon, joka ei perustu direktiiviin ja joka EU-tuomioistuimen ratkaisun perusteella voidaan katsoa direktiivin vastaiseksi.
- **Ehdotettu 55 j § olisi poistettava**, koska tekijän velvollisuus suorittaa hyvitystä palveluntarjoajalle ja palvelun käyttäjälle on direktiiviin sisältymätön ja sen tarkoituksen vastainen ja horjuttaisi artiklan 17 mukaista palveluntarjoajien, käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden välistä tasapainoa.

Artiklan 17 ensimmäisen kohdan mukaan *"jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa tässä direktiivissä tarkoitetun yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin*

tai muuhun suojattuun aineistoon”. Nyt ehdotettu lakipykälä (55 b § 1 mom) kattaisi vain yleisölle välittämisen. Yleisön saataville saattaminen on laajempi kuin yleisölle välittäminen, joten pykälän tekstiin tulisi lisätä myös yleisön saataviin saattaminen. Palvelun käyttäjä voi ladata aineistoja palveluun myös ilman, että ne ovat muiden käyttäjien saatavilla, esimerkiksi piilotettuna salasanalla suojattuna. Direktiivin mukaan palveluntarjoajan tekijänoikeudellinen vastuu syntyy ja käynnistyy silloin, kun teos avataan yleisön saataville. **55 b § 1 momentin tekstiä olisi selvyyden vuoksi tämän osalta tarkennettava** vastaamaan direktiivin sanamuotoa.

Hallituksen esityksessä **55 f § 2 momentissa** automaattisille estämiskeinoille asetettu ”suurella todennäköisyydellä” edellytys ei perustu direktiiviin. Direktiivin mukaan edellytetyt palveluntarjoajan toimet toteutetaan ”parhaan mukaan yhteistyössä oikeudenhaltijoiden kanssa”. Direktiiviä pidemmälle menevät edellytykset voivat horjuttaa direktiivissä löydettyä perusoikeuksien tasapainoa.

Esitetty **55 j §** edellyttää, että tekijän tulisi maksaa palveluntarjoajalle ja käyttäjälle kohtuullinen hyvitys perusteettomasta sisällön estosta tai poistosta. Tämä on direktiiviin sisältymätön ja sen tarkoituksen vastainen. Tiedossa ei ole, että missään muussa jäsenvaltiossa olisi säädetty tai esitetty vastaavaa velvollisuutta tekijälle. TekL 55 j § asettaa suomalaiset tekijät ja oikeudenhaltijat kohtuuttomasti eriarvoiseen asemaan kuin oikeudenhaltijat muissa jäsenvaltioissa. Tekijänoikeusloukkaustilanteet ovat usein tulkinnanvaraisia ja viime kädessä asia ratkeaa vasta tuomioistuimessa.

Ehdotus on myös tarpeeton, koska esitetyn 55 k §:n 3 momentin mukaan palvelun käyttäjällä ja palveluntarjoajalla on oikeus vaatia vahingonkorvausta suojatun teoksen saannin estämistä tai teoksen poistamista koskevan oikeudettoman pyynnön aiheuttamasta vahingosta. Ylimääräistä direktiiviin perustumatonta hyvitysvastuuta ei tarvita. **TekL 55 j § tulee poistaa kokonaan lakiesityksestä tai vähintään poistaa säännöksestä vilpitön mieli** eli toisin sanoen oikeudenhaltijalle voisi tulla hyvitysvastuu vain, jos hän tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että kyse ei ole hänen tekijänoikeuttaan loukkaavasta sisällöstä.

Edellä mainitun lisäksi viittaan myös Luovan alan tekijät ja yrittäjät - Lyhdyn ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskuksen lausunnoissa lausuttuun 6 a luvusta.

Helsingissä 9.5.2022

Valtteri Niiranen, OTM, varatuomari, LL.M., eMBA

Toimitusjohtaja, Kopiosto ry

Liite: Kotimaisten kanavien edelleen lähettämisen taustaa ja tärkeitä näkökulmia; TekL 25 h § (**Liite 1**)

LIITE 1

Kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisen taustaa ja tärkeitä näkökulmia; TekL 25 h §

Hallituksen esitystä 43/2022, kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämiseen liittyviä asioita, taloudellisia ja poliittisia jännitteitä sekä HE:n valmistelun yhteydessä esitettyjä argumentteja on mahdollista ymmärtää paremmin, kun tuntee asiakokonaisuuden taustat. Tämän lakiesityksen yhteydessä käyty keskustelu on pitkän kehityksen tulos ja sen looginen jatkumo. Alle on koottu keskeisiä tähän asiakokonaisuuteen liittyviä teemoja ja kysymyksenasetteluja.

I) Miksi kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämistä ei ole toistaiseksi lisensioitu Suomessa?

1. **Sitoutuminen olemaan perimättä korvauksia kotimaisten kanavien edelleen lähettämisestä**
   Kotimaisten kanavien edelleen lähettämistä ei ole Suomessa koskaan lisensioitu, toisin kuin kaikissa muissa EU-maissa kaapelijakelun alusta lähtien. Kaapelijakelun lisensioimattomuus (so. käyttöluvan myöntäminen) perustui 1990-luvulla tekijänoikeusjärjestöjen (Kopiosto ja Teosto) julkisesti antamiin sitoumuksiin olla perimättä korvauksia kotimaisten kanavien edelleen lähettämisestä, vaikka tekijänoikeuslain ao. jakelua koskeva sääntely olisi jo tuolloin mahdollistanut lisensioinnin ja korvauksen perimisen. Sitoumuksen tai sitoumusten syyt ja perusteet eivät ole kaikilta osin tiedossamme.

   Lisensioimattomuuden aikana kotimaisten kanavien kaapeliverkoissa tapahtuva edelleen lähettäminen kasvoi merkittävästi ja toimintaan osallistuvat tahot (lähettäjäyritykset, operaattorit ja taloyhtiöt) hyötyivät televisio-ohjelmien edelleen lähettämisestä ilman oikeudenhaltijoille maksettavia korvauksia. Samaan aikaan muissa Pohjois- ja EU-maissa, ko. maiden kotimaisten kanavien edelleen lähettämisen kollektiivinen lisensiointi vakiintui ja on kerryttänyt oikeudenhaltijoille merkittäviä korvauksia kaapelijakelun alusta lähtien. Tällä hetkellä edelleen lähettäminen on eurooppalaisten av-tekijänoikeusjärjestöjen merkittävin lisensiointialue. Suurin osa edelleen lähettämisen korvauksista kertyy kunkin maan kotimaisten tv-kanavien lisensioinnista.

2. **Korvausoikeuden direktiivien vastainen poistaminen tekijänoikeuslaista**
   Toinen perussyy kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämisen lisensioimattomuuteen oli se, että tekijänoikeuslaista poistettiin 1.1.2006 lukien tietoyhteiskuntadirektiivin ja vuokraus- ja lainausdirektiivin vastaisesti siirtovelvoitteen alaiseen edelleen lähettämiseen liittynyt tekijöiden korvausoikeus (TekL 25 i §).

   Aikana, jolloin tekijänoikeuslaissa ei ollut siirtovelvoitteeseen liittyvää korvausoikeutta, kaapelioperaattorit ja lähettäjäyritykset tulkitsivat lakia siten, että siirtovelvoite ja sen myötä korvauksettoman jakelun ala on mahdollisimman laaja. Tuona aikana kaapelioperaattoreille ja lähettäjäyrityksille ei ollut epäselvää, onko Suomessa kotimaisten tv-lähetysten edelleen lähettämistä.

Korvauksettomasta kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisestä haluttiin päästä nauttimaan täysimääräisesti. Kun korvausoikeus palautettiin tekijänoikeuslakiin, tulkitsivat samat tahot kotimaisten tv-kanavien siirtovelvoitteen supistuvan minimiin, kuten tänäkin keväänä on esitetty.

Kun siirtovelvoite ulottui kattamaan lähes kaikkien kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisen, eikä siirtovelvoitteen alaiseen edelleen lähettämiseen liittynyt korvausoikeutta, johti tämä tilanteeseen, jossa kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisen lisensoiminen ei ollut mahdollista.

3. **Tekijänoikeusjärjestöjen valitus EU-komissiolle ja korvausoikeuden palauttaminen**
   Tekijänoikeusjärjestöt Kopiosto, Teosto ja Gramex tekivät EU-komissiolle valituksen siirtovelvoitteeseen liittyvän tekijöiden korvausoikeuden EU-direktiivien vastaisesta poistamisesta helmikuussa 2007. Tämä johti siihen, että EU-komissio antoi Suomelle virallisen huomautuksen direktiivien vastaisesta lainsäädännöstä helmikuussa 2014. Komission huomautuksen seurauksena tekijöiden korvausoikeus palautettiin tekijänoikeuslain 25 i §:ään 1.6.2015.

4. **Neuvottelukontakteja ja oikeudenkäynti**
   Kun kävi ilmi, että siirtovelvoite tullaan palauttamaan tekijänoikeuslakiin, aloitti Kopiosto neuvottelutunnustelut kaapelioperaattoreiden kanssa lisensioinnin aloittamisesta. Kopiosto yritti yli kahden vuoden ajan aloittaa lisensiointineuvotteluja kaapelioperaattoreiden kanssa, siinä onnistumatta. Koska kaapelioperaattorit kiistivät lisensioinnin tarpeen, käynnisti Kopiosto oikeusprosessin Telia Oyj:tä vastaan tammikuussa 2018 markkinaoikeudessa vahvistetun tulkinnan saamiseksi edelleen lähettämisen tekijänoikeudellisesta asemasta ratkaisemiseksi. Tätä kirjoitettaessa tapauksen käsittely korkeimmassa oikeudessa on vielä kesken.

II) Kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisen tekijänoikeudellisen aseman erilaisia tulkintoja

1. **Kaapelioperaattoreiden ja lähettäjäyritysten kaksi pääargumenttia**
   Kaapelioperaattorit ja osa lähettäjäyrityksistä ovat perustelleet haluttomuuttaan sopia kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisestä kahdella pääargumentilla. Lähes kaikki kaapelioperaattorien näkemykset asiasta ovat tulkintoja näistä kahdesta pääväitteestä.

   1. Suomessa ei tapahdu kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämistä.
   2. Vaikka Suomessa tapahtuisikin kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämistä, kaikista oikeuksista on sovittu suoraan eri osapuolten kesken, eikä tarvetta kollektiiviseen sopimiseen ole.

   Suomessa, kuten muissakin EU- ja Pohjoismaissa, tapahtuu muiden kuin alkuperäisten lähettäjäyritysten harjoittamaa kotimaisten tv-kanavien samanaikaista ja muuttamatonta edelleen lähettämistä, eikä kaikkien ohjelmien ja oikeudenhaltijoiden osalta edelleen lähetysoikeuksia ole hankittu.

   Kaapelioperaattorit ovat kiistäneet harjoittavansa edelleen lähettämistä muun muassa sillä perusteella, että ne eivät ”sieppaa” lähettäjäyrityksen ohjelmasignaalia antennilähetyksestä, vaan ne saavat edelleen lähetettävän ohjelmasignaalin suoraan lähettäjäyritykseltä kiinteällä yhteydellä. Tämän teknisen ratkaisun vuoksi kyseessä ei kaapelioperaattoreiden mielestä voi olla alkuperäisen

lähetyksen edelleen lähettäminen, koska edellä mainitulla kiinteään yhteyteen perustuvalla teknisellä siirrolla ei ole yleisöä.[3] Kysymys siitä, onko edelleen lähetettävän signaalin vastaanottamistavalla tekijänoikeudellista merkitystä, on ollut esillä useissa Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisuissa. EU:ssa on päädytty verkkolähetysdirektiivin avulla nimenomaisesti selkiyttämään tätä asiaa säätämällä direktiivillä, että edelleen lähetettävän signaalin vastaanottotavalla ei ole merkitystä edelleen lähettämisen tekijänoikeudellisen tulkinnan kannalta.

2. Oikeuksien siirtyminen ja kollektiivinen hallinnointi

Tuhannet kotimaiset av-tekijät ovat siirtäneet yksinoikeuksiensa hallinnoinnin tekijänoikeuksien yhteishallinnointiorganisaatio Kopiostolle. Näiden oikeuksien osalta on kiistatonta, että nämä oikeudet eivät ole voineet siirtyä muille tahoille. Kopiosto edustaa vastavuoroisuussopimusten perusteella kattavasti myös suomalaisilla tv-kanavilla esitettävien ohjelmistojen ulkomaisia av-tekijöitä. Ulkomaisten tuotantojen osalta on vakiintunut käytäntö, että niiden hallinnointi niin tekijöiden kuin tuotantoyhtiöiden osalta tapahtuu kollektiivisesti, tekijänoikeusjärjestöjen kautta.[4] Edelleen lähettämisen (myös kotimaisten kanavien) lisensiointi on eurooppalaisten av-tekijänoikeusjärjestöjen vakiintunein ja vanhin lisensiointimuoto. Monissa EU-maissa, kuten Tanskassa, kollektiivisesti kerätyt edelleen lähetyskorvaukset muodostavat merkittävän osan av-tekijöiden tuloista ja tukevat merkittävästi ammattimaisen sisällön tekemisen edellytyksiä, joka hyödyttää koko av-toimialaa.

3. Punainen lanka

Punaisena lankana kaapelioperaattorien argumentoinnissa kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisestä selittää yksi päätavoite – välttää maksamasta korvauksia niiden harjoittamasta ja niitä hyödyttävästä kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisestä. Aikojen kuluessa tätä tavoitetta ovat toteuttaneet:

1. Julkinen sitoutuminen olemaan perimättä korvauksia;
2. Siirtovelvoitteeseen liittyneen korvausoikeuden poistaminen tekijänoikeuslaista yhdistettynä mahdollisimman kattavaan siirtovelvoitteeseen;
3. Kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisen kiistäminen;
4. Väite kaikkien edelleen lähetysoikeuksien hankkimisesta lähettäjäyritysten (ei operaattorien itsensä) toimesta ja
5. Yritykset hävittää kotimaisten tv-kanavien osalta edelleen lähettäminen lain tasolla.

4. Toimeksiannosta, aloitteesta ja vastuulla (SiVM 27/2014)

Syksyllä lausuntokierroksella ollut HE-luonnos sisälsi lähes sellaisenaan kaapelioperaattoreiden ja joidenkin lähettäjäyritysten vuosien varrella käyttämiä argumentteja ja kesken olevassa Kopioston ja Telia Oyj:n välisessä oikeusprosessissa esitettyjä väitteitä. Syksyisen HE-luonnoksen toteutuminen esitetyssä muodossa olisi toteuttanut lähettäjäyritysten ja operaattorien pitkäaikaisen toiveen hävittää kotimaisten kanavien edelleen lähettäminen määrittelemällä se osaksi alkuperäistä

[3] Markkinaoikeudessa Telian argumentointi perustui pääasiassa tähän seikkaan.
[4] Tuotantoyhtiöiden - myös amerikkalaisten - puolesta edelleen lähettämisen korvauksia kerää ja tilittää tuotantoyhtiöille AGICOA.

lähettämistä. Tätä on esitetty tälläkin lainsäädäntökierroksella ja vastaavaa käsitteiden kanssa operoimista on yritetty myös aiemmin tekijänoikeuslain muuttamisen yhteydessä, kuten näkyy hallituksen esityksen (HE 305/2014) perusteluista:

> *”Teknisesti ohjelmistojen siirtämisen maanpäällisessä verkossa toteuttaa lähettäjäyrityksen* ***toimeksiannosta, aloitteesta ja vastuulla*** *verkkopalveluyhtiö (Suomessa tällä hetkellä esimerkiksi Digita Oy), jolle lähettäjäyritys toimittaa signaalin. Osa lähettäjäyrityksistä hankkii tällä hetkellä lähetysoikeudet koko Suomen alueelle eri jakeluteitä varten.*
>
> *Lähettäjäyritykset voivat toteuttaa lähetyksensä paitsi maanpäällisissä verkoissa myös johtimitse tai erilaisten siirtotekniikoiden yhdistelmillä riippumatta siitä, lähetetäänkö ohjelmistot samanaikaisesti myös maanpäällisessä televisioverkossa. Näissä tapauksissa lähetys voi tapahtua teleyritysten tai vastaavien toimesta, joille lähettäjäyritys toimittaa signaalin.*
>
> *Jos lähettäjäyritys harjoittaa lähetystoimintaansa sekä maanpäällisessä verkossa että muissa verkoissa, se voi hankkia ohjelmien oikeudenhaltijoilta kaikkien käyttämiensä jakeluteiden osalta oikeudet, jotka kattavat sekä lähettämisen että ohjelmien siirtämisen siirtovelvoitteen piiriin kuuluvien ja muiden ohjelmistojen osalta.*
>
> *Tällaisessa tapauksessa ohjelmistojen siirron lähettäjäyrityksen toimeksiannosta koteihin suorittavan verkkopalvelun tarjoajan toiminta ei ole edelleen lähettämistä.”*

Sivistysvaliokunta tyrmäsi edellä mainitussa HE:ssä (HE 305/2014) olevan argumentaation ja kirjauksen mietinnössään (**SiVM 27/2014**) toteamalla:

> *”Asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että hallituksen esityksen perustelut asettavat kyseenalaiseksi aiemmin tässä mietinnössä todetun peruslähtökohdan, että edelleen lähettämisen sisältö on jo kansainvälisesti sitovasti määritelty. Perustelukirjaukset voivat lausuntojen mukaan vaarantaa korvausoikeuden toteutumisen käytännössä.*
>
> *Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan hallituksen esityksen sivun 11 viimeisen kappaleen perustelutekstin tarkoituksena ei ole mahdollistaa lähettäjäyrityksen ja teleyrityksen välistä sopimista siten, että teleyrityksen toiminta olisi tekijänoikeudellisesti jotain muuta kuin edelleen lähettämistä.*
>
> *Sivistysvaliokunta toteaa, että edelleen lähettämistä arvioitaessa ratkaisevaa on toiminnan oikeudellinen luonne itsessään. Hallituksen esitykseen sisältyvää sivun 11 viimeisen kappaleen kirjausta ei tule epäselvänä ottaa huomioon edelleen lähettämistä koskevana tulkintaohjeena.*
>
> *Säädettäessä esityksessä tarkoitetusta korvausoikeudesta on lähtökohtana oltava se yleinen tekijänoikeuslain soveltamisen periaate, että korvauksesta vastaa se, joka käyttää teosta tekijänoikeudellisesti merkityksellisellä tavalla. Korvauksen maksamisesta on näin ollen vastuussa lähtökohtaisesti edelleen lähettäjä.*

> *Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että säännös on tältä osin selvä ja yksiselitteinen, jotta varmistetaan tarvittavien oikeuksien hankinta ja korvausten maksaminen asianmukaisella tavalla.*
>
> *Valiokunta tiedostaa, että lähettäjäyritys voi käytännössä suorittaa korvausta kolmannen osapuolen eli edelleen lähettäjän puolesta. Mahdollinen poikkeava maksujärjestely on käytännössä kuitenkin osoitettava ohjelma- ja oikeudenhaltijakohtaisesti, koska kyse on oikeudenhaltijoiden yksilöllisistä subjektiivisista korvausoikeuksista. Tarvittaessa tulee siis voida näyttää toteen, että sopimuksessa on nimenomaan sovittu edelleen lähettämisen oikeuksista ja että asianmukainen korvaus on näistä oikeuksista maksettu."*

Sivistysvaliokunnan mietinnössä (SiVM 27/2014) **selkiytettiin, että edelleen lähettäminen on jo kansainvälisesti sitovasti määritelty, eikä se ole lähettäjäyrityksen ja kaapelioperaattorien välisissä sopimuksissa määriteltävissä muuksi kuin edelleen lähettämiseksi**, toisin kuin syksyllä 2021 annetussa HE-luonnoksessa yritettiin esittää.

Edellä mainitussa sivistysvaliokunnan mietinnössä kirkastettiin myös kaapelioperaattorin vastuuta edelleen lähettämisestä ja osoitettiin niille näyttövelvoite korvauksen maksamisesta, jos siihen vedottaisiin. Tämä periaate kirjoitettiin selkeästi myös TekL 25 i §:ään. Sama tekijänoikeudellinen periaate tulisi yhdenmukaisuuden vuoksi kirjata tässä yhteydessä myös muuta edelleen lähettämistä koskevaan TekL 25 h §:ään.

III) Väitteet sopimustoiminnasta – lain-, sopimusten, ja tariffien tasot

Operaattorien näkemykset kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisessä perustuvat pääasiassa väitteisiin joko omasta tai muiden harjoittamasta sopimustoiminnasta ja tariffeista. On huomioitava, että direktiivin implementoinnissa tulee pitää erillään lainsäädännön, sopimustoiminnan ja tariffien tasot. Direktiivi tulee implementoida lakiin direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti.

Osapuolet harjoittavat lain puitteissa vapaasti sopimustoimintaa, joka on hyvin heterogeenista, ajan yli muuttuvaa ja jonka osalta näyttökysymyksiä voidaan arvioida tarpeen tullen oikeudessa. **Lakeja ei voida säätää perustuen väitteisiin sopimustoiminnasta ja sen mahdollisista vaikeuksista eikä myöskään muiden harjoittamasta sopimustoiminnasta.**

Tariffit eli teosten käytöstä sovittavat korvaukset määräytyvät pääosin sopimusneuvottelujen seurauksena ja jos ne koetaan kohtuuttomiksi, voidaan niihin liittyviä kysymyksiä ratkaista tekijänoikeuskorvausten osalta esimerkiksi kilpailu- ja kuluttajavirastossa. Tariffeista ei säädetä Suomessa pääsääntöisesti laeilla.

IV) Kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisen taloudellinen merkitys

Radio- ja tv-ohjelmien edelleen lähettämisellä on kotimaisille ja ulkomaisille oikeudenhaltijoille huomattava taloudellinen merkitys. On syytä huomata, että kotimaisilla tv-kanavilla on kotimaisten

ohjelmien lisäksi merkittävä ja joillain kaupallisilla kanavilla jopa pääosa sisällöstä ulkomaisia ohjelmia. **Kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettäminen ei näin ollen ole pelkästään kansallinen kysymys**. Tällä hetkellä ollaan tilanteessa, jossa ulkomaiset oikeudenhaltijat saavat korvauksia ohjelmansa edelleen lähettämisestä kunkin maan kotimaisilla kanavilla kaikista muista EU-maista paitsi Suomesta. Sama pätee suomalaisiin tekijöihin. Suomalaiset tekijät eivät saa edelleen lähetyksestä korvauksia esimerkiksi Muumi ja Sorjonen -ohjelmien edelleen lähettämisestä kotimaisilla tv-kanavilla, mutta samojen ohjelmien edelleen lähettämisestä esimerkiksi Ruotsissa kyseiset tekijät saavat korvauksia Kopioston kautta Ruotsista.

Kopiosto on vuonna 2014 siirtovelvoitteesta säädettäessä ilmoittanut eduskunnan sivistys- ja liikennevaliokunnille, että kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämisen lisensioinnin suuntaa antava tariffi tulisi olemaan 0,0328 euroa/kanava/kk/kotitalous. Tuolloin eduskunnan valiokunnat totesivat lausunnoissaan ja mietinnössään, että tämä tariffitaso ei muodostu esteeksi kotimaisten kanavien jakelulle.

Kun huomioidaan, että Suomessa on tällä hetkellä noin 1 600 000 kaapelikotitaloutta ja 17 vapaasti vastaanotettavaa televisiokanavaa, voidaan laskea, että vuosittainen lisensiointituottopotentiaali oikeudenhaltijoille olisi mittaluokaltaan noin 10,7 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä on samaa suuruusluokkaa kuin vuodesta 2015 alkaen tekijänoikeuslakiin säädetyn sopimuslisenssin (25 l §) perusteella lisensioidun verkkotallennuspalvelun kerryttämä korvaustuotto, jolla on erittäin suuri merkitys oikeudenhaltijoille.

V) Tekninen – ei poliittinen implementointi

Verkkolähetysdirektiivi on sisällytetty kansallisiin tekijänoikeuslakeihin monissa jäsenmaissa tarkoituksensa ja sisältönsä mukaisesti, satelliitti- ja kaapelidirektiiviin teknisenä päivityksenä ja ilman merkittäviä poliittisia jännitteitä. Näin tulisi menetellä myös Suomessa.

Suomessa ollaan kuitenkin edelleen tilanteessa, jossa verkkolähetysdirektiivin implementointi on vahvasti politisoitunut. Kaapelioperaattorit ovat julkisuudessa esittäneet väitteitä, jotka johtaisivat siihen, että operaattorit voisivat jatkossakin hyödyntää liiketoiminnassaan av-tekijöiden tekemää sisältöä korvauksetta. Tämä toteutettaisiin vesittämällä kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettäminen käsitehämäyksellä, esimerkiksi määrittelemällä edelleen lähettäminen joksikin muuksi kuin, mitä se on, eli alkuperäiseksi lähettämiseksi. Näin ei tule tapahtua.

Verkkolähetysdirektiivissä ei säädetä lainkaan alkuperäisestä lähettämisestä, eikä alkuperäistä lähettämistä koskevaan sääntelyyn olla tekemässä muutoksia. **Edelleen lähettäminen on määritelty sitovasti kansainvälisessä Bernin sopimuksessa (11bis artiklan 1 kappaleen 2 alakohta) sekä EU:n satelliitti- ja kaapelidirektiivissä (93/83/ETY) ja verkkolähetysdirektiivissä (EU 2019/789) ja EU-tuomioistuimen ratkaisuissa.** Kotimaisten kanavien edelleen lähettämisessä on vallinnut vuosikymmeniä vakiintunut lisensiointikäytäntö muissa Pohjois- ja EU-maissa.

Suomessa ei voida kansallisesti ja poliittisesti säätää edelleen lähettämisestä tai alkuperäisestä lähettämisestä vastoin edellä mainittuja Suomea sitovia velvoitteita. Tämä johtaisi siihen, että

oikeudenhaltijat joutuisivat toistamiseen turvautumaan edelleen lähettämisessä valitusmenettelyyn direktiivien mukaisten oikeuksiensa turvaamiseksi.

VI) Kaapelitelevisio-operaattorien ja Digitan toiminnan eroavaisuus

Toisin kuin kaapelioperaattorit ovat väittäneet, kotimaisten kaapelioperaattorien harjoittamassa toiminnassa ei ole kysymys alkuperäisen lähetyksen ”teknisestä toteuttamisesta”, vaan alkuperäisen tv-lähetyksen edelleen lähettämisestä, kuten muissakin EU- ja Pohjoismaissa. Niiden toimintaa ei voida verrata teknistä siirtokapasiteettia myyvän, Yleisradion entisen maanpäällisen lähetysyksikön myynnin seurauksena perustetun Digita Oy:n toimintaan.

1. Ansaintalogiikat ja ansainta

Kotimaiset **kaapelioperaattorit toimivat kuluttajarajapinnassa (b-to-c)** hyödyntäen lähettäjäyritysten alkuperäisiä tv-lähetyksiä liiketoiminnassaan monin eri tavoin. Kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettäminen muodostaa operaattoreiden kaapelitelevisiotoiminnan perustan. Ilman kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämistä laajamittainen kaapelitelevisiotoiminta olisi Suomessa mahdotonta. **Kaapelioperaattorit perivät tällä hetkellä kaapelitelevision perusmaksuina noin 130 miljoonaa euroa vuodessa** (Tilastokeskus: Televisiotoiminnan (antenni + kaapeli + satelliitti) tuotot 2000–2019) ja nämä tulot ovat kasvaneet merkittävästi viimeisten 20 vuoden aikana. **Kotimaisten kanavien edelleen lähettäminen mahdollistaa operaattoreille merkittävän tulovirran ja asiakaskannan, josta ne hyötyvät taloudellisesti ja jota ne voivat hyödyntää liiketoiminnassaan monin eri tavoin**. Tämän on todennut myös perustuslakivaliokunta jo lausunnossaan PeVL 61/2002:

> *”Kaapelitelevisioyritysten näkökulmasta siirtovelvollisuus ei ole luonteeltaan uusi eikä uudentyyppinen velvoite. Nämä yritykset ovat voineet toiminnassaan ottaa huomioon siirtovelvollisuudesta aiheutuvat kustannukset. Siirtovelvollisuus ei ole myöskään ollut niille yksin omaan taloudellinen rasite, koska kotitalouksien kaapeliverkkoon liittymistä on oletettavasti lisännyt se, että verkon kautta on jaettu valtakunnallisten televisiokanavien ohjelmistot.”*

Suomessa on tällä hetkellä noin 1,8 miljoonaa kaapelikotitaloutta, joille operaattorit voivat tarjota myös muita palveluita kuten maksutv- ja vuokravideopalveluita (VOD). Edellä mainittua monipuolista ja kuluttajarajapinnassa toimivaa liiketoimintaa ei voida pitää lähettäjäyritysten lähetysten teknisenä toteuttamisena vaan lähetysvirtaa monipuolisesti hyödyntävänä itsenäisenä liiketoimintana, joka muodostaa tv-sisältöä toiminnassaan hyödyntävän toisen talouden (second economy) verrattuna alkuperäisen lähetystoiminnan muodostamaan ensimmäiseen talouteen (first economy).

Suomessa televisiolähetysten teknistä jakelupalvelua ja lähetyskapasiteettia maanpäällisessä lähetysverkossa tarjoaa ja myy Digita Oy. **Digita toimii yritykseltä yritykselle (b-to-b) liiketoiminnassa** tarjoten lähettäjäyrityksille **pelkästään teknistä lähetyskapasiteettia.** Suomalaisista kaapelioperaattoreista poiketen Digita ei laskuta loppukäyttäjiä, vaan lähettäjäyrityksiä tarjoamastaan jakelukapasiteetista.

Kaapelioperaattorien ja Digitan välistä liiketoimintalogiikan eroa kuvataan hyvin LVM:n selvityksessä Televisioala Suomessa 2014:

> ”Maanpäällisen jakelun kustannukset ovat luokkaa 6–7 % Suomen tv-alan liikevaihdosta. Kaapelijakelijat taas eivät veloita tv-yhtiöiltä jakelupalvelusta, vaan niiden ansainta perustuu tilaajamaksuihin. *Koska maanpäällisen jakelun osuus katselusta jatkossa vähenee internetjakelun kasvaessa, maanpäällisen jakelun laskennallinen katsojakohtainen kustannus nousee. Lähetystavan luonteen johdosta lähetysverkon kustannukset eivät riipu vastaanottajamääristä.”*

Tämänhetkisen hinnastonsa mukaan Digita laskuttaa asiakkailleen tarjoamasta jakelukapasiteetista 57 941 euroa kuukaudessa 1Mbit/s siirrosta kanavanipussa A, jossa jaellaan seuraavia televisiokanavia: Yle TV1, Yle TV2, MTV3, Nelonen, Yle Teema, AVA, Koti TV ja Infokanava. Yhden tv-kanavan jakelu vaatii noin 2,63 Mbit/s/kk, joten tämän mukaisesti laskien vuositasolla yhden televisiokanavien jakelu kanavanipussa A maksaisi noin 1,8 miljoonaa euroa. Kaapelioperaattoreilla ei ole vastaavaa hinnastoa, koska niiden liiketoiminta ei perustu jakelukapasiteetin myymiseen tv-yhtiöille.

Digitan maanpäällisen lähetysverkon jakelubusiness on merkittävää liiketoimintaa. Ylen entinen toimitusjohtaja Lauri Kivinen arvioi Helsingin Sanomille Ylen maksavan Digitalle jakelusta vuosittain 40,3 miljoonaa euroa vuonna 2013, mikä vastaa noin puolta Digitan koko liikevaihdosta, joka vuonna 2020 oli 80,2 miljoonaa euroa. LVM:n edellä mainitun selvityksen mukaan kaapelijakelijat eivät veloita tv-yhtiötä lainkaan jakelupalvelusta, vaan niiden ansainta perustuu tilaajamaksuihin.

2. Sääntely

Digita harjoittaa jakelutoimintaa rajallisilla maanpäällisillä taajuuksilla, jonka takia Digita toimii valtioneuvoston myöntämän toimiluvan nojalla. Kaapelioperaattorit eivät tarvitse vastaavaa toimilupaa. Toisin kuin kaapelioperaattorit, Digita ei voi harjoittaa verkossaan liiketoimintaa kuluttajarajapinnassa, joka on siltä toimilupaehtojen mukaan kielletty. Digitan toimiluvassa todetaan:

> *“Luvanhaltijalla ei ole oikeutta toimia itse palveluyrityksenä toimiluvan kohteena olevassa verkossa.”* 7.9.2017, LVM/1154/07/2017.

Kaapelioperaattorien toiminta sen sijaan perustuu siihen, että ne toimivat kuluttajarajapinnassa, palveluyrityksinä omissa verkoissaan.

3. Yhteenveto

Kaapelioperaattoreiden toimintalogiikka eroaa ratkaisevasti Digitan toiminnasta. Niitä ei voida verrata toisiinsa, eikä kaapelioperaattoreita voida pitää televisiolähetysten ”teknisinä jakelijoina”[5],

[5] EUT C-607/11:
”29 Tällaisen teknisen tavan käyttämisen on näin ollen rajoituttava jo olemassa olevan lähetyksen vastaanoton laadun säilyttämiseen tai parantamiseen, eikä sitä voida käyttää muuta lähettämistä varten.

kuten väitetään. Kaapelioperaattorien toiminta ei rajoitu jo olemassa olevan lähetyksen laadun säilyttämiseen tai parantamiseen, vaan muuhun lähettämiseen. Kaapelioperaattorien toiminta perustuu kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisen mahdollistamaan, kuluttajarajapinnassa tapahtuvaan (b-to-c) liiketoimintaan. Suomalaiset kaapelioperaattorit eivät toimi Digitan kaltaisina, toimiluvan perusteella ja sen mukaisesti lähetyskapasiteetin tekniseen tarjoamiseen rajoitettuina toimijoina. Ne eivät myöskään laskuta lähettäjäyrityksiä jakelukapasiteetista tavalla, jota voitaisiin verrata Digitan toimintaan.

VII) Säädösympäristö: kansainväliset sopimukset, direktiivit ja tekijänoikeuslaki

Alkuperäisen lähetyksen samanaikainen ja muuttamaton lähettäminen jonkun muun kuin alkuperäisen lähettäjäyrityksen toimesta on kansainvälisten sopimusten (Bern 11bis artiklan 1 kappaleen 2 alakohta) ja direktiivien (SatCab direktiivin (93/83/ETY) ja verkkolähetysdirektiivin eli ns. SatCab2 (EU 2019/789) mukaan tekijänoikeudellisesti edelleen lähettämistä, johon tarvitaan oikeudenhaltijoiden lupa.

Edelleen lähetysluvan hankkimista on katsottu tarpeelliseksi helpottaa pakollisen kollektiivisten lupamekanismien avulla, koska edelleen lähettämistä harjoittavan operaattorin on käytännössä mahdotonta hankkia kattavia ja oikeusvarmoja lupia suoran sopimisen keinoin kyseessä olevien teosten ja oikeudenhaltijoiden runsaslukuisuuden ja sopimusten tekemiseen käytettävissä olevan rajallisen ajan takia. Suomen tekijänoikeuslaissa helpotettua ja keskitettyä kollektiivista luvan hankkimista on toteutettu edelleen lähettämiseen liittyvän sopimuslisenssin kautta (25 h §). Samankaltaista keskitettyä luvanantomekanismia (yhden luukun -periaate) toteutetaan Suomen tekijänoikeuslaissa myös operaattorien kuluttajille tarjoamien tv-ohjelmien verkkotallennuspalveluiden (mm. Elisa Viihde) lisensioimisessa (25 l §).

Edelleen lähettämisen tulkinnan kannalta sillä ei ole merkitystä, tapahtuuko edelleen lähettäminen alkuperäinen lähettäjäyrityksen maanpäällisen televisiolähetyksen peittoalueella vai ei. EUT:n C-607/11 ratkaisussa todetaan:

> *”Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua yleisölle välittämisen käsitettä on tulkittava siten, että* ***se kattaa maanpäälliseen televisiolähetykseen sisältyvien teosten edelleen lähettämisen…vaikka tilaajat ovat kyseisen maanpäällisen televisiolähetyksen peittoalueella ja voivat vastaanottaa sen laillisesti televisiovastaanottimeen****”.*

Tekijänoikeudellisesti merkittävää edelleen lähettämistä voi tapahtua ja tapahtuu, riippumatta siitä millä lähetystekniikalla ja millä peittoalueella alkuperäistä lähetystä lähetetään maanpäällisessä tai muissa verkoissa.

30 Käsiteltävässä asiassa TVC:n toiminta muodostuu asianomaisten suojattujen teosten lähettämisestä, joka poikkeaa siitä, mitä asianomaisen lähetystoiminnan harjoittaja tekee. TVC:n toiminnalla ei pyritä millään tavoin säilyttämään tai parantamaan kyseisen lähetystoiminnan harjoittajan lähetyksen vastaanoton laatua. Tässä tilanteessa kyseistä toimintaa ei voida pitää pelkkänä tämän tuomion 28 kohdassa tarkoitettuna teknisenä tapana”

Edelleen lähettäminen on jo kansainvälisesti sitovasti määritelty, eikä sitä voida määritellä kansallisessa laissamme olemattomaksi tai joksikin muuksi kuin mitä se Suomea velvoittavien EU- ja kansainvälisten sitoumusten mukaan on.